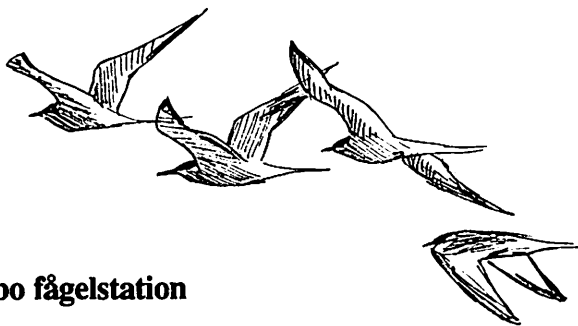

Sträcket av måsar och tärnor vid Falsterbo sommaren och hösten 1991 och 1992

The migration of gulls and terns at Falsterbo in the summer and autumn of 1991 and 1992.

Klaus Malling Olsen

Meddelande nr 162 från Falsterbo fågelstation

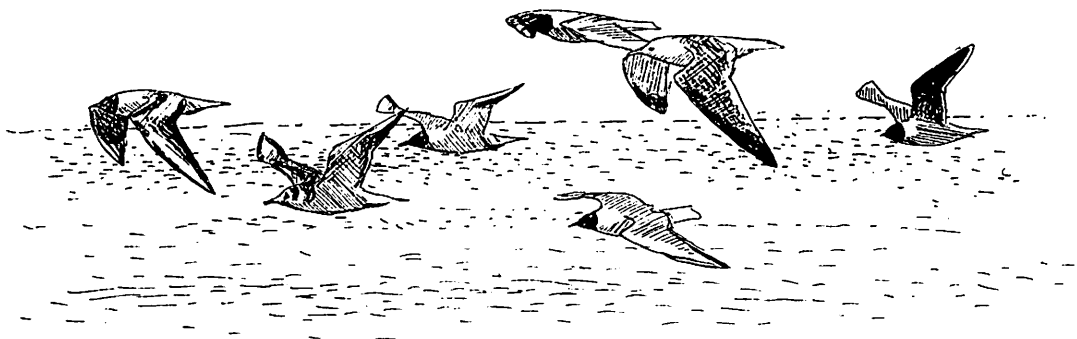
Räkning av sträckande måsar och tärnor vid Falsterbo har pågått sedan 1940-talet (Rudebeck 1950, Ulfstrand m.fl. 1974). Uppgifterna om olika åldersklassers sträck samt om sträckets totala förlopp har dock varit bristfälliga. De officiella sträckräkningarna från Nabben, Falsterbonäsens sydvästspets, inleds varje år 11.8 (Roos, Anser olika årgångar), dvs ett datum då merparten av mås- och tärnsträcket redan har passerat. I dessa räkningar görs därtill ingen åtskillnad mellan fisk- och silvertärnor. I samband med sträckräkningar under juli-september 1974 (Roos 1974) noterades rekordhöga antal skratmåsar. Under perioden 6.7 - 10.8 räknades 40 050 exemplar, vilket kan jämföras med att motsvarande siffror pendlade mellan 6172 och 33 477 mellan 1.7 och 15.11 under åren 1955 - 1959 (Ulfstrand m.fl. 1974).

Vid ovannämnda räkningar har inte några försök gjorts att åldersindela de sträckande fåglarna. En sådan åldersbestämning kräver – förutom god optik och en viss erfarenhet – en observatör som odelat kan ägna sig åt att specialgranska måsar och tärnor, och det är inte möjligt vid de räkningar av alla sträckande fåglar som Gunnar Roos utför i Naturvårdsverkets regi (Roos 1992 och tidigare). Den undersökning som Nils Kjellén leder beträffande ålders- och könsfördelning av rovfågelsträcket (Kjellén, Anser flera årgångar) förutsätter på samma sätt koncentration på en grupp fåglar.

Åldersbestämning av måsar har på ett förebildligt sätt redovisats av Grant (1986). Själv

har jag specialstuderat tärnorna i flera år med syfte att utarbeta en fältbestämningsbok över denna fågelgrupp (Malling Olsen & Larsson in prep.) Få andra fågelfamiljer är så väl lämpade för en specialstudie av de olika åldersklassernas sträck,

Målsättningen för mitt projekt var att registrera och närmare definiera mås- och tärnsträcket och i samband därmed indela så många fåglar som möjligt i olika åldersklasser för att kunna konstatera eventuella skillnader i fråga om sträckets förlopp. Dessutom har jag studerat sträckbeteendet, rugningens eventuella samband med sträcket och sträckstrategierna samt vädrets inverkan på sträcket.

Räkningsmetoder

Denna specialstudie har omfattat sträcket av skratt- och fiskmåsar samt fisk- och silvertärna. Ambitionen var att täcka sträcket under alla dagar mellan 1.6 och 10.11. Eftersom mås- och tärnsträcket i stort sett är över vid slutet av september, beslutade jag att inte sammanställa sträcket efter 1.10, då det främst består av adulta skrattnåsar och – i synnerhet – fiskmåsar, förmodligen från de nordliga och östliga bestånden. Dessa fåglar anländer i ganska stora antal sent på hösten eller först under vintern. I Öresundsregionen ökar ofta antalet markant från mitten av december, i synnerhet då av fiskmåsar (Johnny & Kjeld Pedersen i brev).

Sträckräkningarna har pågått minst 5 timmar dagligen och under bra sträckdagar upp till 15 timmar. Normalt har räkningen påbörjats på morgonen, men då sträcket kan kulminera i stort sett vid vilken tidpunkt som helst under dagen, har längre, sammanhängande räkningsperioder förlagts till olika tidpunkter på dygnet. Då jag har varit tvungen att lämna sträcket i andra uppdrag, har en eller två andra vana sträckobservatörer funnits på plats.

Under de flesta dagar har Nabben varit observationsplats, men beroende på vindförhållandena har räkningarna även skett från Skanör, Ångsnäset, Ljungen eller Falsterbokanalen. Sträcket följer ofta en relativt smal huvudkorridor med flera mindre sträckruttor parallellt. Bara vid några tillfällen har man kunnat konstatera ett högt och utspritt sträck, men vid sådana tillfällen (gärna vid medvind eller svaga vindar) blir sträcket mycket svårt att följa och exakta dagssummor följaktligen s

våra att fastställa. Vid vissa vindar passerar sträcket långt till havs eller i motljus, och åldersbestämning blir då i stort sett omöjlig.

Bearbetning och resultat

I bearbetningen har syftet varit att ge en bild av sträckets förlopp och de olika åldersklassernas sträckperioder.

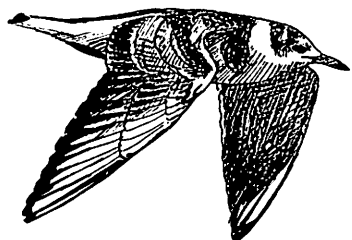
Skrattnåsar 1991

Totalt räknades 26 385 skrattnåsar, varav 87 % åldersbestämdes. Av dessa var 75,5 % adulta, 5,9 % var 2K-fåglar och 18,5 % var 1K. Sträcket startades av det föregående årets ung-fåglar (2K), som inledde höstflyttningen i början av juni. Denna ålderskategori försvinner ur bilden efter omkring 20.8, då de har färdigruddat till den adultlika andra vinterdräkten. Sträcket av denna åldersklass är litet och utspritt under perioden. Totalt bokfördes 1496 ex. De största dagarna var 1.7 och 2.7 med vardera 97 ex. Tillsammans med 79 fåglar den 10.7 svarar dessa, de tre största dagarna, för 19,4 % av sträcket. Mediandatum för 2K-fåglarna var 4.7.

Majoriteten av sträcket utgjordes av adulta skrattnåsar. Det inleddes i liten skala i början av juni för att sedan tillta under juli. Huvudsträcket av adulta fåglar passerade mellan mitten och slutet av juli, då de tre största dagarna blev 18.7 (1845), 20.7 (3548) och 22.7 (2916). Detta motsvarar 46,6 % av årets summa av adulta skrattnåsar. Mediandatum var 20.7.

Årsungarna inledde sträcket i början av juli och kulminerade mellan mitten och slutet av

augusti. De tre största dagarna blev 15.8 (220), 22.8 (623) och 27.8 (373), vilket motsvarar 27,8 % av årssumman. Mediandatum blev 22.8. De bästa skrattnåsdagarna karakteriserades alla av jämn till frisk västlig till sydvästlig vind (7 - 9 m/sek).

Skrattnås 1992

Totalt räknades 30 912 skrattnåsar, varav 92 % åldersbestämdes. Av dessa var 80,6 % adulta, 4,2 % 2K-fåglar och 15,2 % 1K-fåglar. I likhet med 1991 inleddes sträcket av det föregående årets ungar (2K). Under juni var de bästa dagarna 10.6 (53 ex.) och 25.6 (66). Till skillnad från 1991 låg sträckets kulmen i mitten av juli, då de största dagarna blev 16.7 (80), 18.7 (116) och 19.7 (118). De tre bästa dagarna svarade för totalt 25,4 % av sträcket. Mediandatum för 2K-fågarna blev 13.7.

De adulta skrattnåsarnas sträck under 1992 fick nästan identiskt samma förlopp som 1991. Majoriteten sträckte inom en vecka: 15.7 - 23.7. De största antalen passerade 16.7 (2188), 18.7 (2871) och 19.7 (7369). Sträcket under dessa tre dagar utgjorde 42,7 % av det totala antalet bokförda adulta. Mediandatum för adulta skrattnåsar blev 19.7, dvs en dag tidigare än föregående säsong.

Sträcket av årsungar påbörjades i slutet av juni och pågick tämligen utdraget under hösten. De tre största dagarna blev 16.7 (194), 19.7 (506) och 29.8 (261). Tillsammans motsvarar dessa tre dagar 21,7 % av årssumman. Mediandatum blev 13.8.

På nytt var alla stora skrattnåsdagar relaterade till jämn till frisk västlig till sydvästlig vind. Under den största dagen, 19.7, var vinden mitt på dagen dock SSW/SE.

Sträcket förbi Falsterbo berör förmodligen i huvudsak de sydsvenska, finska och nordbaltiska skrattnåsbestånden, vilka övervintrar i Västeuropa och söderut till Nordafrika (Cramp 1982, Roos 1984). Enligt Cramp (1982) dyker de övervintrande bestånden i Storbritannien upp från juli, huvudmängden dock från september. Stora mängder skrattnåsar rastar längs Vadehavets kuster under hösten, innan sträcket går vidare mot väster eller söder.

Tabell 1. Sträcket av skrattnås vid Falsterbo 1.6 - 1.10 1991 och 1992.

Migration of Blackheaded Gulls at Falsterbo 1 June - 1 October 1991 and 1992.

1991	Juni			Juli			Augusti			September			S:a
	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	
1K	—	—	1	14	134	599	202	773	1787	261	141	354	4266
2K	97	197	156	326	267	263	65	122	3	0	0	0	1496
ad	15	21	495	660	5217	9392	450	838	637	41	29	45	17 840
obest	9	5	128	186	407	1214	34	500	272	10	0	18	2783
													26 385
1992													
1K	—	—	2	2	1043	434	668	395	895	551	259	184	4433
2K	113	166	182	79	509	133	46	6	0	0	0	0	1234
ad	13	32	78	334	16256	3868	1438	546	417	250	154	95	23 481
obest	5	24	16	136	709	436	244	70	52	72	0	0	1764
													30 912

Fiskmås 1991

Totalt räknades 11 394 fiskmåsar fram till 1.10. Av dessa åldersbestämdes 94,5 %, varav 6,9 % 1K, 4,1 % 2K, 2,9 % 3K och 85,9 % adulta. Sträcket påminde om skrattnåsens, och de adulta fåglarnas kulmination sammanföll i stort sett hos dessa båda arter. Fiskmåsens sträck inleddes med 2K-fåglar, som dominerade fram till slutet av juni, då 3K och adulta fåglar började passera. Av 2K-fiskmåsar räknades 450 exemplar, med 3.7 (50), 27.6 (47) och 10.7 (44) som toppdagar. Dessa tre dagar bokfördes 30,8 % av det totala antalet 2K-fåglar.

Fiskmåsens ruggning går långsammare än skrattnåsens, varför åldersbestämning är möjlig under hela säsongen. Mediandatum för 2K-fåglarna blev 7.7.

355 3K-fåglar räknades. Deras sträck sammanföll i stort sett med de adultas. De tre största dagarna var 10.7 (68), 20.7 (78) och 22.7 (41), vilket motsvarar 54 % av årssumman. Mediandatum för 3K-fiskmåsar blev 17.7. Det bör poängteras att färdigruggade 3K-fåglar normalt inte går att skilja från adulta efter början av augusti.

De adulta fiskmåsarnas sträck kulminerade i slutet av juli. Under de tre bästa dagarna räknades 634 den 13.7, 2806 den 20.7 och 1368 den 22.7, vilket motsvarar 49,7 % av totalsumman. Mediandatum för de adulta blev 20.7.

Sträcket av adulta fiskmåsar sammanfaller, som nämnts, i stort sett med de adulta skrattnåsarnas passage och sker under samma väderförhållanden. Observationer visar att en ny våg av adulta dyker upp från mitten av oktober. Dessa har dock inte medtagits i summeringen.

Av 1K-fiskmåsar räknades i allt 696 exemplar, flest 13.8 (39), 12.9 (110) och 29.9 (57), vilket motsvarar 26,4 % av totalantalet. Mediandatum blev 10.9.

Fiskmås 1992

Totalt räknades 9501 fiskmåsar till 1.10 1992. Av dessa åldersbestämdes 95,3 %, varav 2,8 % 1K, 3,5 % 2K, 2,8 % 3K och 90,8 % adulta.

Sträcket inleddes i början av juni av 2K-fåglarna, vilka sträckte tämligen utspritt under hela perioden, flest dock i samband med det stora måssträcket i mitten av juli. Totalt inräknades 314 exemplar, varav 34 den 12.7, 47 den

Tabell 2. Sträcket av fiskmås vid Falsterbo 1.6 - 1.10 1991 och 1992.

Migration of Common Gulls at Falsterbo 1 June - 1 October 1991 and 1992.

1991	Juni			Juli			Augusti			September			S:a
	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	
1K	—	—	—	—	3	47	11	137	162	36	139	161	696
2K	7	20	72	128	95	65	2	41	12	1	6	1	450
3K	0	0	17	38	158	130	5	6	0	1	0	0	355
ad	7	3	232	170	2581	4832	63	814	367	18	13	168	9268
obest	0	0	0	4	146	328	0	65	22	0	0	60	625
													11 394
1992													
1K	—	—	—	—	6	5	7	15	64	73	53	35	258
2K	19	22	16	27	195	16	5	3	3	2	0	6	314
3K	1	1	0	8	209	15	10	6	2	4	1	0	257
ad	7	9	21	73	6219	534	567	342	125	231	60	42	8230
obest	0	0	0	3	362	3	43	0	0	31	0	0	442
													9501

14.7 och 42 den 19.7, vilket motsvarar 39,2 % av totalsumman. Mediandatum blev 18.7.

Liksom under 1991 följde 3K-fåglarnas sträck i huvudsak de adultas. Totalt räknades 257 exemplar. Flest sträckte 15.7 (35), 18.7 (36) och 19.7 (57), vilket motsvarar 49,2 % av årssumman. Mediandatum för dessa 3K-fåglar blev 18.7.

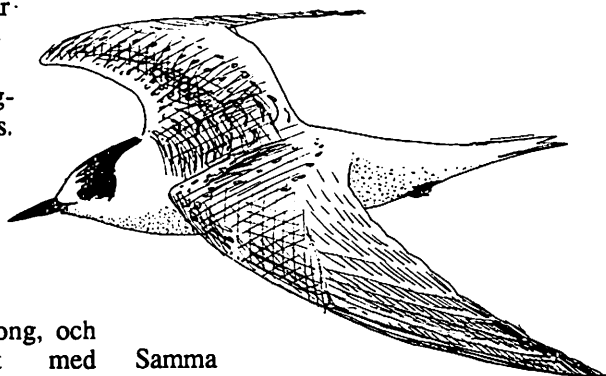
De adulta fåglarna visade samma mönster som föregående säsong, och kulminationen sammanföll på nytt med skrattnåsens. De tre toppdagarna blev 14.7 (1511), 18.7 (1176) och 19.7 (1989), vilket är 56,8 % av årssumman. Siffran för årsungarna blev blygsamma 258 exemplar. Av dessa sträckte flest 29.8 (30), 30.8 (30) och 6.9 (23), vilket utgör 32,1 % av årssumman. Mediandatum blev 6.9.

Sträcket förbi Falsterbo berör sydsvenska och finska bestånd, som övervintrar i Västeuropa, huvudsakligen längs Nordsjöns kuster men även fåtaligt ned till Iberiska halvön (Salomonsen 1967, Cramp & Simmons 1982). Den östra delen av Östersjön har denna art i huvudsak lämnat mot slutet av september (Glutz von Blotzheim & Bauer 1982). Det sträck som märks sent på hösten kan delvis tänkas bestå av ryska fåglar (underarten *heinei*).

Silvertärna 1991

Sammanlagt räknades 494 sträckande silvertärnor, av vilka 3,5 % var 1K, under 1 % var subadulta och 95,6 % var adulta. Sträcket inleddes i början av juni och kulminerade under mitten och slutet av juli. De adulta fåglarnas sträck var störst 18.7 (48), 22.7 (157) och 23.7 (77). Under dessa dagar sträckte 61,8 % av årets adulta, vilket var den mest sammanpressade sträckperioden hos alla projektarterna. Mediandatum för de adulta var 22.7.

De juvenilas mediandatum blev 26.7. Det mycket låga antalet juvenila under denna säsong har förmodligen sin grund i ett dåligt häckningsutfall under de mycket kalla, våta och blåsiga våren och sommaren 1991. Sträcket av silvertärnor är störst vid friska till hårda västvindar, oftast efter lågtryckspassager.

Samma dagar som det var ett kraftigt silvertärnssträck, passerade stora mängder vadare.

Silvertärna 1992

Totalt räknades 670 sträckande silvertärnor, varav 11,6 % juvenila, 1,2 % subadulta (2-3 K) och 87,2 % adulta. Mönstret var i stort sett det samma som föregående säsong. De adulta fåglarnas sträck var störst 19.7 (95), 3.8 (70) och 4.8 (98), vilket motsvarar 39,5 % av totalsiffran. Sträcket var något mera utspritt än under 1991 och låg i genomsnitt senare. Mediandatum för de adulta silvertärnorna blev 3.8.

Sträcket av juvenila fåglar blev avsevärt större under 1992. Den varma och torra sommaren hade förmodligen gett ett gott häckningsresultat. Mediandatum för årsungarna blev 11.8. Liksom under 1991 noterades de bästa dagarna i samband med friska västliga och sydvästliga vindar. Alerstam (1985) har visat att stora antal tärnor, förmodligen mest silvertärnor (Thomas Alerstam i brev), vid högtrycksväder kan korsa Skåne på hög höjd. Detta ska sättas i samband med att sträcket i stort sett uteblir vid Falsterbo under perioder med lugna vindar och soligt sommarväder, vilket antyder att sträcket där är beroende av friska till hårda västliga vindar.

De silvertärnor som passerar Falsterbo här rör förmodligen från Sydsverige och Finland. Arten övervintrar i Sydatlanten, nära Antarktis (Alerstam 1982). Troligtvis går sträcket i långa etapper, och rastplatserna i Vadehavet frekventeras i långt mindre utsträckning än vad fallet är för fisktärnan.

Tabell 3. Sträcket av silvertärna vid Falsterbo 1.6 - 1.10 1991 och 1992.
The migration of Arctic Terns at Falsterbo 1 June - 1 October 1991 and 1992.

1991	Juni			Juli			Augusti			September			S:a
	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	
1K	—	—	—	—	1	8	4	4	17	0	0	0	34
2-3K	1	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	4
ad	14	0	6	3	149	275	6	2	1	0	0	0	456
													494
1992													
1K	—	—	—	—	4	2	27	42	2	0	0	0	77
2-3K	0	0	0	0	3	2	1	2	0	0	0	0	8
ad	0	0	0	8	267	35	205	59	6	0	0	0	580
obest	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	5
													670

Fisktärna 1991

Totalt räknades 1356 fisktärnor, av vilka 87 % åldersbestämdes. Av dessa var 23 % 1K, under 1 % var subadulta och 76,4 % var adulta. Sträcket inleddes i mitten av juli och kulminerade under mitten och slutet av augusti. De adulta fisktärnornas sträck var kraftigast 15.8 (87), 19.8 (104) och 20.8 (135). Detta motsvarar 31,7 % av årssumman för adulta. Sträcket passerade senare och mera spritt än hos silvertärnan. Mediandatum för adulta blev 17.8.

Av juvenila noterades 304 exemplar, som mest 23 exemplar den 15.8, 48 den 20.8 och 33 den 28.8, vilket motsvarar 33,5 % av årssumman på dessa tre dagar. Mediandatum blev 20.8. Flertalet sträckte i familjeflockar, men mot slutet av perioden dominerade 1 K-fågeln allt mer. Liksom för silvertärnan konstaterades det kraftigaste sträcket i samband med lågtryckspassager och påföljande västvindar.

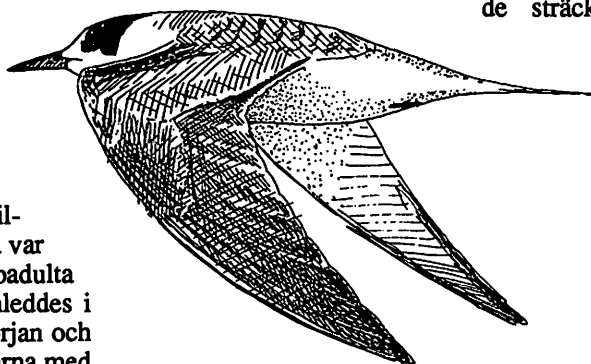
Fisktärna 1992

Totalt räknades 1462 fisktärnor, av vilka 98 % åldersbestämdes. Av dessa var 18,8 % årsungar, under 1 % var subadulta och 80,7 % var adulta. Sträcket inleddes i mitten av juli och kulminerade i början och mitten av augusti. De tre bästa dagarna med

adulta fisktärnor blev 11.8 (185), 12.8 (127) och 15.8 (153), vilket utgör 40,3 % av årssumman. Mediandatum blev 11.8.

Av juvenila noterades 274 ex., flest 11.8 (33), 12.8 (28) och 15.8 (34). Detta utgör 35,3 % av totalsumman. Mediandatum blev 15.8. För såväl unga som gamla fisktärnor låg kullinationen sålunda cirka en vecka tidigare än under 1991.

Fisktärnan sträcker längs Västeuropas kuster till övervintringsområden utanför Västafrika, omedelbart norr om ekvatorn (Glutz von Blotzheim & Bauer 1982). Sträcket förbi Falsterbo berör i huvudsak sydsvenska och finska fåglar, som rastar i Vadehavet innan de sträcker

Tabell 4. Sträcket av fisktärna vid Falsterbo 1.6 - 1.10 1991 och 1992.
The migration of Common Terns at Falsterbo 1 June - 1 October 1991 and 1992.

1991	Juni			Juli			Augusti			September			S:a
	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	
1K	-	-	-	-	0	1	1	121	148	16	17	0	304
2-3K	0	0	0	0	0	2	0	1	3	0	0	0	6
ad	0	0	0	2	23	101	45	482	335	9	6	0	1003
obest	0	0	0	0	0	0	0	0	43	0	0	0	43
													1356

1992													
1K	-	-	-	-	0	5	44	126	47	45	7	0	274
2-3K	0	0	0	0	1	0	0	6	0	0	0	0	7
ad	0	0	0	0	57	43	301	593	95	58	6	0	1153
obest	0	0	0	0	0	0	5	13	10	0	0	0	28
													1462

vidare. Bortsträcket från den holländska delen av Vadehavet äger i huvudsak rum från slutet av augusti och i september (Glutz von Blotzheim & Bauer).

Måsarnas aktiva sträck

Det har länge varit känt att ett större sträck av skratt- och fiskmåsar samt fisk- och silvertärnor passerar södra Sverige under sommaren och hösten. En närmare undersökning av sträckperioderna för olika åldersklasser har dock inte tidigare publicerats för södra Sverige, och denna genomgång av sträcket 1991 och 1992 är därför en första kartläggning.

För måsarnas vidkommande visade sträcket tre toppar. Det föregående årets ungfåglar inledde sträcket och kulminerade i slutet av juni - början av juli. Vid denna tid började de äldre fåglarna också sträcka för att sedan dominera under juli. Kulminationen låg båda säsongerna under mitten till slutet av juli för båda arterna. Årsungarnas sträck ligger generellt senare.

Sträcket var mest märkbart vid jämna till friska väst- till sydvästvindar samt god sikt och måttligt molntäcke. Det verkade som om måsar föredrar samma typ av sträckväder som aktivt flygande rovfåglar som sparvhök och fiskguse. Under dagar med vackert och soligt

väder gick sträcket ofta på några hundra meters höjd och termikflykt var vanlig. Egenomligt nog iaktogs detta fenomen oftare hos flockar av ungfåglar än hos äldre fåglar. Ungfåglar uppträdde i relativt sett tätare flockar än de adulta.

Avgjort bromsande för sträcket var enbart åska, som förorsakade direkta sträckavbrott, samt vindstyrkor på över 15 m/sek. Det verkade som om fiskmåsen tolererar högre vindstyrka än skratmåsen. Åtminstone var det den förstnämnda arten, som främst sträckte vid vindstyrkor på eller över 8-10 m/sek. Sträcket försiggår i stora flockar, som vissa dagar kan bli hundrahövdade. Den normala kulminationen låg under de sena morgontimmarna, och bara vid några få tillfällen verkade det tilltaga under kvällstimmarna. Vid flera tillfällen hejdade sig stora flockar och avbröt sträcket för att furagera på flygande insekter.

Måsarnas ruggning under sträcket

I samband med räkningarna studerades ruggningstillståndet hos de sträckande fåglarna. Generellt kan sägas, att ruggningen pågick aktivt på såväl kropp som vinge och stjärt, vilket tyder på att denna process försiggår successivt under den korta flyttningen till Västeuropa. Detta är särskilt utpräglat hos de

subadulta fåglarna, vars ruggning av pennor i både vingar och stjärt äger rum på flera ställen samtidigt, varvid flygförmågan tydligt försämras. Märkligt nog, tycks denna försämring inte påverka sträckdriften. De adulta måsarna ruggar också successivt under flyttningen, men några bestämda ruggningsplatser förefaller inte att finnas i närheten av Falsterbonäset. Det finns dock misstankar om att en del måsar kan rugga på rastplatser i Sydvästskåne, där mycket stora flockar kan uppträda under höstflyttningen. Samtidigt med ungfåglarnas sträck anlände stora mängder adulta skratmåsar till Falsterbonäset. Detta gällde förmodligen ett övervintrande bestånd.

Tärnornas sträck

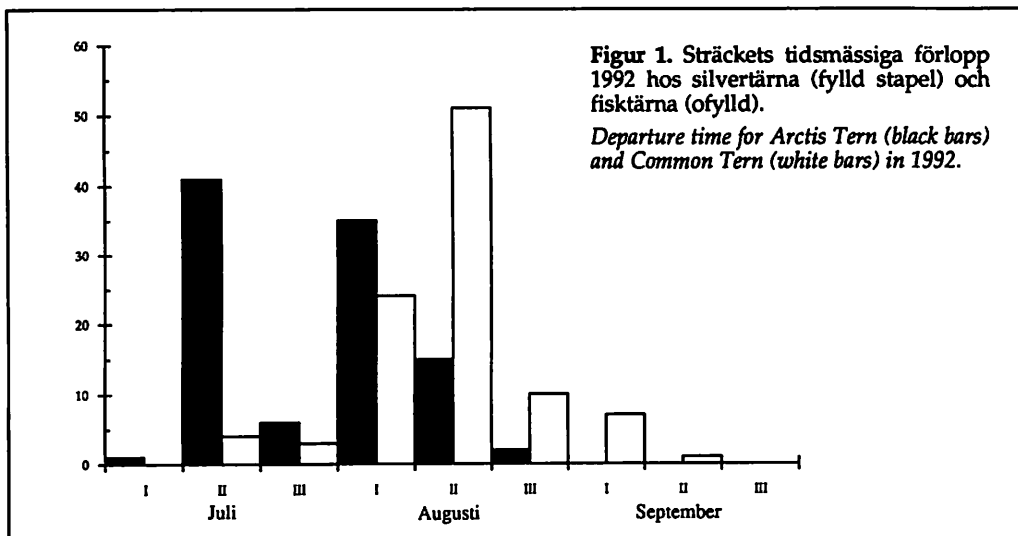
Inga försök har tidigare gjorts att art- och åldersuppdelat sträcket av fisk- och silvertärnor. Således nämner Risberg (1990) mitten av juli - början av september för såväl fisk- som silvertärna. Vid Falsterbo uppträdde de båda arterna väl skilda från varann. Silvertärnan kulminerade i slutet av juli - början av augusti och var avgjort sällsynt efter mitten av augusti. Fisktärnans sträcktopp låg i mitten av augusti, och dess sträck pågick till en bit in i september. Generellt sträckte ungfåglarna en aning senare än de adulta, men vid många tillfällen sågs

familjeflockar eller blandade flockar. Störst åldersskillnad noterades för sträckets senare del, vilket var helt dominerat av försenade årsungar.

Tärnsträcket var störst vid friska till hårda väst- till sydvästvindar i samband med lågtryckspassager, alltså samma typ av väder som förknippas med ett kraftigt sträck av vidare i Sydvästskåne. Under perioder med svaga ostvindar eller högtrycksväder, var arterna förvånansvärt dåligt representerade. Förmodligen kan de sådana dagar korsa land på hög höjd från Ostskåne (T. Alerstam i brev) eller sträcka på så hög höjd, att de är utom synhåll för en jordbunden observatör.

Tärnornas ruggning under höststräcket

Inga silvertärnor visade under höststräcket vid Falsterbo några tecken på aktiv ruggning. Hos denna långflyttare äger ruggningen enbart rum under en kort, intensiv period i vinterkvarteren i Antarktis (Cramp 1985, Malling Olsen & Larsson in prep.). Fisktärnornas ruggning under höststräcket föreföll begränsad. Fram mot mitten av augusti blev andelen av ruggande adulta dock större, och upp emot 30 % av fåglarna kan ha bytt några huvud- och kroppsfjädrar, några täckare samt enstaka handpen-

nor. Normalt var dock den övervägande delen av de adulta i sommardräkt ända fram till sträckets slutfas. Detta stämmer inte helt med förhållandena i Vadehavet (Danmark och Holland), där en större andel vid samma tidpunkt har anlagt delar av vinterdräkten och aktivt är i gång med ruggning av pennorna. Förmodligen spelar detta viktiga område en avgörande roll som ruggningsområde för tärnorna, på samma sätt som har visats för flera arter vidare (Meltotte 1993).

Subadult silvertärna, Holland augusti 1987. Foto: Arie de Knijff

Subadulta tärnor - ett förbisett fenomen?

Varje år iakttogs ett mindre antal avvikande tärnor. För varje art utgjorde detta mindre än 1 %. Det råder en viss osäkerhet beträffande dräktutvecklingen hos dessa fåglar. På rastplatserna kring Falsterbonäset har fåglar i subadult dräkt noterats från slutet av juni till början av augusti, och de har inte sällskapat med adulta häckfåglar. Det ligger nära till hands att förmoda, att ett mindre antal subadulta fåglar flyttar norrut på våren för att tillbringa sommaren nära våra tärnors häckplatser, även om den absoluta majoriteten av de subadulta tärnorna lär stanna i övervinterskvarteren.

Tack

Ekonomiskt bidrag erhöles från Kungl. Fysiografiska Sällskapet, Lund (Nils-Olof Berggrens Fond) under båda säsongerna. Utan denna hjälp skulle det inte ha varit möjligt att följa sträcket så noggrant som det nu blev tillfälle till. Jag vill även tacka flera observatörer på Nabben för att de ställde material till mitt förfogande. Tack, Mads Jensen Bunch, Ola Elleström, Bengt Grandin, Anders Jönsson, Nils Kjellén, Hans Larsson, Lars Råberg och Göran Walinder, för supplerande uppgifter! Tack till Lennart Nilsson för hjälp vid den svenska bearbetningen av artikeln.

Summary

The autumn migration of Common and Black-headed Gulls and Common and Arctic Terns was studied during 1991 and 1992 at Falsterbo, the southwesternmost point of Scania, Sweden. The main purpose was to investigate the numbers involved and to ascertain the migration periods for the different species and age groups. All days with suitable weather conditions were covered during the period from June 1 until October 1. The results are shown in tables 1-4. Median dates are mentioned for each species.

Black-headed Gulls were the most numerous of the four species studied. Their migration started around 1 June. The first peak was for first-year (2nd calendar year) birds, which peaked at the end of June. At the same time, the migration of the adults got under way, in both years reaching a peak by mid-July. Juveniles started their migration at the end of June, normally peaking in August, with some variations observed during the two years. As is shown in Table 1, the three age groups had somewhat different peak periods, although the migration was often mixed.

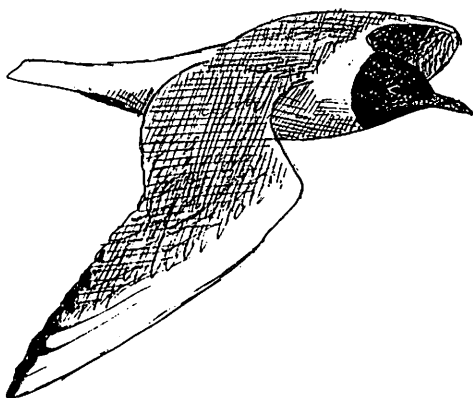
The passage of Common Gulls followed a similar pattern. Particularly adult Common Gulls migrated together with adult Black-headed Gulls, and both peak dates and median dates were almost identical for the two spe-

cies. The migration of these two gull species probably involves breeding populations from Southern Sweden and Finland, to a lesser degree other Baltic states. A late influx (after mid-October) of Common Gulls presumably has a more easterly origin. The migration of Common and Arctic Terns was well separated. (Fig. 1). The migration peak of adult Arctic Terns was at the end of July and the beginning of August, whereas adult Common Terns peaked in mid-August. Juvenile terns accompanied the adults to a greater degree than was the case in the gulls.

Litteratur

- Alerstam, T. 1982. Fågelflyttning. - Bokförlaget Signum i Lund.
- Alerstam, T. 1985. Strategies of migratory flight, illustrated by Arctic and Common Terns *Sterna paradisaea* and *Sterna hirundo*. - I Rankin, M. A.: Migration: mechanisms and adaptive significance. Contributions in Marine Science Supplement 27: 580-603.
- Cramp, S. & Simmons, K. E. L. 1982. The Birds of the Western Palearctic III. - Oxford University Press.
- Glutz von Blotzheim, U. N. & Bauer, K. M. 1982. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, band 8/1. - Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.
- Grant, P. J. 1986. Gulls - a guide to identification. 2nd edition. - T. & A. D. Poyser, Calton.
- Meltofte, H. 1993. Vadefugletraekket gennem Danmark. - Dansk Orn. Foren. Tidsskrift 87: 1 - 180.
- Risberg, L. 1990. Sveriges Fåglar. - SOF.
- Roos, G. 1974. Falsterbonytt: juli-september 1974. - Anser 13: 219-224.
- Roos, G. 1984. Flyttning, övervintring och livslängd hos fåglar ringmärkta vid Falsterbo (1974 - 1980). - Anser, supplement 13, Lund.
- Rudebeck, G. 1950. Studies on bird migration. - Vår Fågelvärld, Suppl. 1: 1-148.
- Salomonsen, F. 1967. Fugletraekket og dets gåder. - Munksgård.
- Ulfstrand, S., Roos, G., Alerstam, T. & Österdahl, L. 1974. Visible Bird Migration at Falsterbo, Sweden. - Vår Fågelvärld Supplementum 8.

Klaus Malling Olsen,
Gartnerivej 3, DK-2100, Köpenhamn Ö,
Danmark.

Teckningar: Hans Larsson

- sid 253: Sträckande tärnor, 1 ad silvertärna följd av 1 ad fisktärna och 1 ad och 1 1K silvertärna.
- sid 254: Sträckande skrattnäsar, 1 2K följd av 1 1K och 3 ad samt 1 3K fisknäs och 1 ad dvärgnäs.
- sid 255: 1K skrattnäs
- sid 257: Juvenil silvertärna
- sid 258: Juvenil fisktärna
- sid 262: Adult skrattnäs